

Clant en de Menkemaborg in Uithuizen

Van rechts naar links de generaties Clant die op de Menkemaborg hebben gewoond.

Egbert Clant	Allard Clant	Egbert Clant	Osebrandt Clant	Luit Clant	Johan Clant
Teteke van Nittersum	Johanna Wicheringe	Reneke Fraeylema	Josina Manninga	Helena Maria Clant tot Breede	
		Herman Clant	Johan Clant tot Breede	Johan Clant	(1) Hebelia Helena Clant tot Breede
		Liefke Horenken	Ebbe Braemsche	Habbina Coenders	(2) Willemina Clant tot Breede

De Menkemaborg, J. Stomer, olieverf op doek, 1858. Groninger Museum.

Gevelsteen aan de oostzijde van de borg met het wapen van het echtpaar Osebrant Clant en Josina Manninga. Op de steen staat geschreven: Anno 1400 is Menckemahues vornelt Anno 1614 dorch Gots gnade gereparert E Sendet S De Doot

Over het wapen: Vissen: Clant, Leeuw Manninga.

De oorsprong van de huidige borg ligt eind veertiende, begin vijftiende eeuw. Aangenomen wordt dat op dezelfde plaats al een steenhuis heeft gestaan. In een gevelsteen uit 1614 staat namelijk *"Anno 1400 is Menckemahuis vernelt. Anno 1614 dorch Gods gnade gereparert."* Rond dezelfde tijd (1400) werden meer borgen vernield, wat erop wijst dat deze bewering waarschijnlijk kan zijn. Maar het is ook mogelijk dat dit 'Menckemahuis' ook een ander steenhuis betreft, bijvoorbeeld Aylbada.

De eerste Menkema die wordt genoemd is redger (rechter) Eppo Menkema in 1376. De enige andere Menkema's die worden genoemd zijn Rypke Mennekumma (1465) en Eylart Menckema (1489).

Clant en de Menkemaborg

Egbert Clant

Rond 1489 is de borg mogelijk in handen gekomen van de familie Clant door een huwelijk van Teteke Nittersum, geboren rond 1470, met Egbert Clant van Scharmer, geboren rond 1465 in Stedum, zoon van Allard Clant van Scharmer, geboren rond 1435 (burgemeester van Groningen) en Margaretha Lewe van Zandeweer, geboren rond 1440. Rond deze tijd kwam Nittersum in handen van de familie Clant.

Allard Clant van Menkema

Allard Clant van Menkema was een zoon van Egbert en Teteke. Hij werd geboren rond 1500 en trouwde ongeveer 1523 met Johanna Wicheringe, geboren rond 1505, dochter van Gerhardus Wicheringe te Sloten in Langewold en Wemele Thedema van de Leek.

Egbert Clant

Egbert Clant (Menkema), zoon van Allard en Johanna, werd geboren rond 1540. Hij trouwde met Reneke Fraeylema, dochter van Osebrand Fraeylema en Ette van Uterstewehr. Reneke trouwde (2) met Sweder Johans Rengers, heer van Ildenhuys en Tuwinga.

Egbert was Spaansgezind en het is dan ook niet vreemd dat zijn dochter trouwde met Francisco Verdugo's plaatsvervangend stadhouder, Antoni de Cocquel.

Osebrandt Clant

Zoon Osebrandt werd geboren rond 1575 op de Menkemaborg, hij stierf rond 1624. Hij trouwde (1) op 23 januari 1603 in Peize met Margaretha Lewe, overleden op 1 februari 1609, dochter van Joost Wigbolts Lewe en Elisabeth Jurjens Addinga en (2) op 17 maart 1610 in Groningen met Josina Manninga tot Dijksterhuis (1590-ca. 1622), dochter van Luit Manninga tot Dijksterhuis en Emerantiana van Sonoy en (3) op 9 oktober 1622 in Groningen met Anna Amalia van Zanten. Emerantiana was een dochter van Diederik Sonoy, een van de geuzenleiders.¹

Osebrandt Clant erfde de borg en werd in 1593 aangesteld als redger.² Een jaar later, na de Reductie van Groningen in 1594³, wist hij de borg te behouden door de eed van trouw te ondertekenen aan

¹ https://nl.wikipedia.org/wiki/Diederik_Sonoy

² Een redger was een plaatselijke bestuurder in de provincie Groningen, met name in Hunsingo en Fivelgo, die tot 1795 als plattelandsrechter en notaris optrad. Het woord is afgeleid van het Oudfriesse rêdjeva, rêdgeva of

het nieuwe protestantse bewind van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Gezien het huwelijk van zijn zus, mag je dit waarschijnlijk gerust een opportunistische handeling noemen.

De Encyclopedie Groningen noemt hem, nogal eufemistisch, een neutralist, die wel de eed aan het nieuwe Staatse bewind aflegde, maar nog na de Reductie (1594) missen op Menkema liet lezen. Zijn broer Sweer Clant, die de tak Scharnier stichtte, en zijn nazaten bleven katholiek. Osebrandts tweede vrouw was een protestantse Manninga van Dijksterhuis.⁴

In 1614 lieten Osebrandt Clant en Josina Manninga de Menkemaborg verbouwen en vergroten. De borg bestond tot dan toe uit een rechthoekig gebouw, dat zich van vooraf gezien linksachter het huidige gebouw bevindt. Hij liet er een groot stuk aan vast bouwen zodat het een open u-vorm kreeg, waarbij de ingang aan linkerkzijde werd geplaatst.

Osebrandt Clant en Josina Manninga tho Lutzborg, geschilderd in 1611, een jaar na hun trouwen.

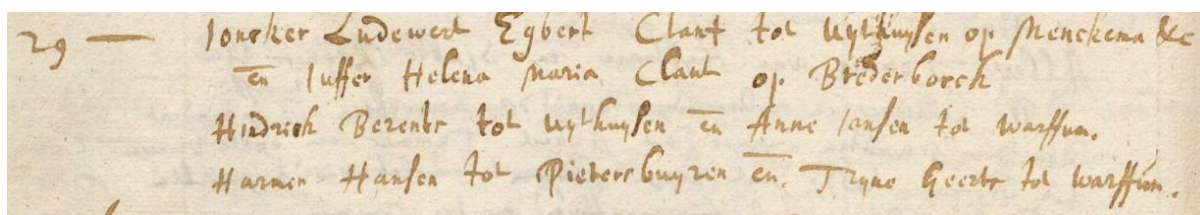
Luardus (Luirdt) Clant van Menkema

Zoon Luardus (Luirdt, Ludewert) Egbert Clant van Menkema, uit het tweede huwelijk van Osebrandt, werd geboren in 1614 in Groningen; hij overleed in 1665/1666. Hij trouwde op 29 september 1644 in de kerk in Warffum met Helena Maria Clant tot Breede, geboren rond 1620, dochter van Johan Clant te Breede en Ebbelina de Braemsche.

rêdia, dat 'raadgever' (latijn: consul) berekent. In de middeleeuwen vormden de redgers gezamenlijk het landsbestuur; hun functie was dan ook vergelijkbaar met de raadsleden of vroedschappen in de steden.

³ Met de Reductie van Groningen wordt bedoeld op de capitulatie van stad Groningen voor het leger van prins Maurits van Nassau, de latere prins van Oranje, en Willem Lodewijk van Nassau-Dillenburg op 22 juli 1594. Dit betekende het einde van de Spaanse overheersing en tegelijk de aansluiting van de stad bij de Republiek, waarbij de stad werd samengevoegd met de Ommelanden.

⁴ <https://www.ensie.nl/encyclopedie-groningen/clant>

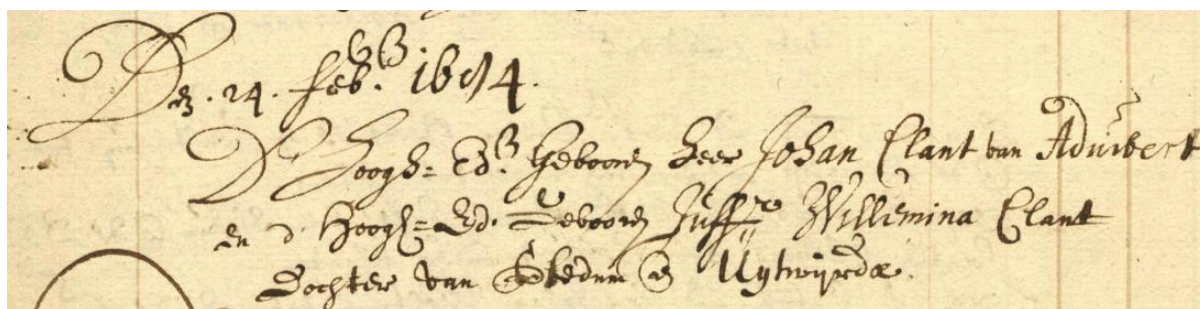

Helena nam op 2 april 1643 (Pasen) in Warffum, met een attestatie van Groningen, deel aan het avondmaal.⁵

Luardus (Luidt) Clant was een broer van Allard Joest Clant, jonker in Warffuizen, heer van de Lulemaborg.⁶

Johan Clant

Johan Clant van Aduard trouwde met Hebelia Helena Clant tot Breede, overleden voor 1682), dochter van Johan Clant van Middelstum en Anna Coenders tot Dunenbroek (geboren rond 1635, overleden op 22 augustus 1665 in Stedum), dochter van Johan Coenders, heer van Ringenum (en burgemeester van Groningen) en Elisabeth Reinking. Misschien trouwde deze Johan Clant van Aduard op 24 februari 1684 in Stedum met Willemina Clant van Stedum, de zus van zijn eerste vrouw.⁷

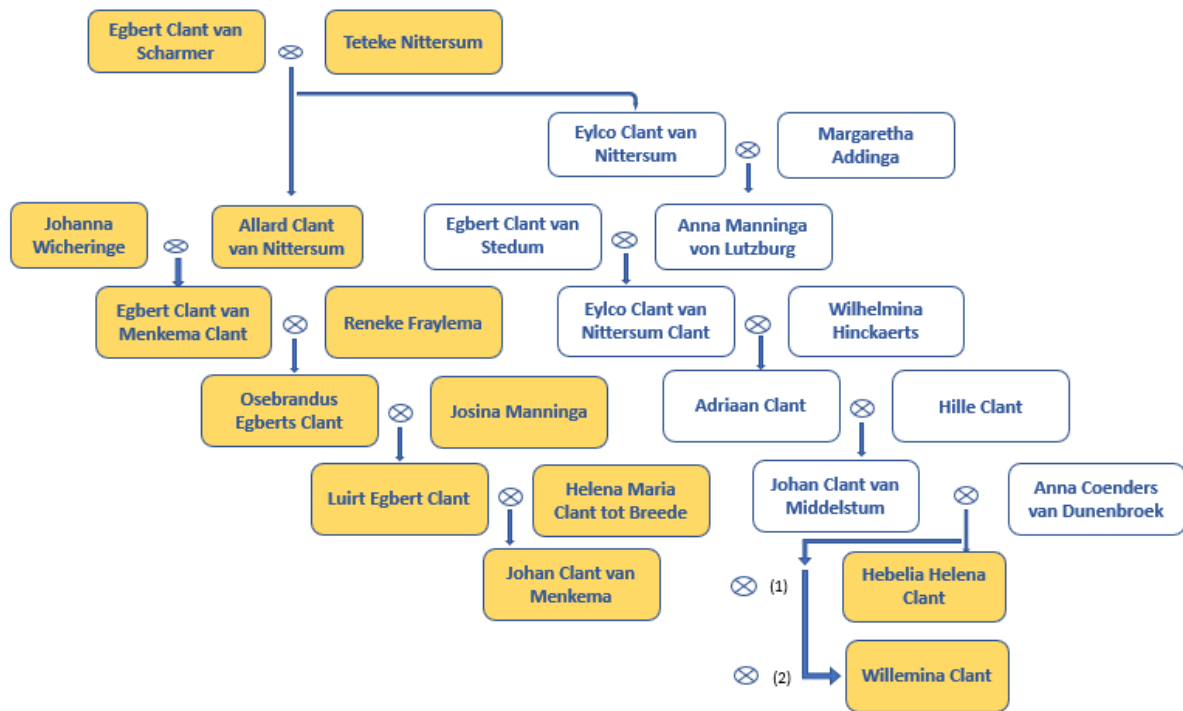
Hij erfde de borg, maar verkocht deze met 36 grazen land in 1682 aan Mello Alberda. Mello was getrouwd met Susanna Elisabeth Tamminga. Hun zoon Onno trouwde in 1685 met Josina Petronella Clant van de borg Scheltekema-Nijenstein en erfde deze borg in 1713.⁸

⁵ Zie Clant en de Bredeborg.

⁶ Zie Clant en de Lulemaborg.

⁷ Zie ook Clant en de borg Nittersum.

⁸ Zie Clant en de borg Scheltekema-Nijenstein.

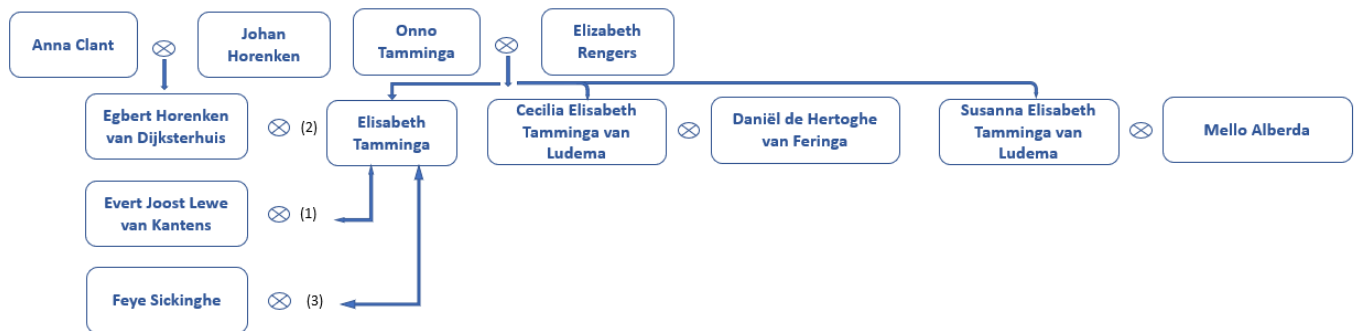

Van Clant naar Alberda

Johan Clant van Aduard en zijn vrouw Hebilia Helena Clant verkopen de borg op 15 juli 1682 aan Mello Alberda, mogelijk vanwege schulden. Deze verkoop werd naar oud gebruik openlijk in de kerken van Uithuizen en Uithuizermeden bekend gemaakt op drie achtereenvolgende zondagen door de organisten R. Lunsing en Luikien Egberts Westenbrink: *'Mello Alberda tot Uithuisen en Uithuistermeeden Joncker ende Hovelinck, President en de Hooge Justitie Camer deser provincie van Stadt ende Lande, doe mit desen een jegelyck te weeten, dat ick hebbe gecoft van de Hooch Edelgeborene Heer Johan Clant van Aduwert, zoo voor hem selver en als vader ende wettige voorstander over zijn minderjarige Dochttertjen bij zijn overledene huisvrouw Vrou Hebilia Heleena Clant in echte geprocreeerd, ten volge acte van authorisatie der Edele Mo: H. Heeren Luitenant ende Hoofdmannen in dato den 21 junij 1682, de Borch Menkema, eert-, spijker- ende nagelvast, met de schathuisen, hooven, graften, tuinen, boomen, plan- ten, plantagien, neffens zes en dartig graezen lant, staende ende gelegen tot Uithuisen, met alle redgerrechten, overrechten en zijlrechtereeden in de schepperije soo op de borch als tot Uithuisen en Uithuistermeeden en op de landerijen aldaer vallende, in voegen de heer vercooper in qualite deselvige eenigsints heeft connen verdedigen; gelijk mede alle de gestoelten op en bij het choor en in de kercke, de kelder op 't choor, de begraffenissen in de kercke en op het kerckhoff tot Uithuisen; voorts drie collatien, vallende de eene op 't huis Menckema, de tweede op de plaetse soo bij Evert Smit, en de derde op Eyse Aljes plaetse, beide meijerwijse gebruickt. Soo eemant naercoop sal willen instellen kan het doen op behoerlijcke tijt en plaetse. Publicatum voor de eerste mael in de kercke tot Uit huisen (en Uithuistermeeden) den 30 Julij 1682'.*⁹

⁹ <https://www.genealogieonline.nl/de-boer-genealogie/I11909.php>

Mello werd geboren op 15 november 1642 in 't Zandt en overleed op 3 juli 1699. Hij was een zoon van Reint Alberda op 't Zandt en Habbina Ubbena. Hij trouwde op 30 maart 1664 in Usquert met Susanna Elisabeth Tamminga (van Ludema), geboren op 26 april 1646 in Usquert, overleden op 16 april 1680.

Onderstaand portret van Daniël Onno de Hertoghe van Feringa (ca. 3 jaar, 1644) hangt in de Menkemaborg. Naast een portret van hem als volwassen man hangt een portret van Cecilia Elisabeth Tamminga van Ludema. Daniël is de zwager van Mello Alberda. Dat geldt ook voor Feyo Sickinge en Elisabeth Tamminga.¹⁰

Zijn zoon Unico Alberda heeft de borg rond 1700 ingrijpend verbouwd. Tot de bewoners behoorde

¹⁰ <https://bit.ly/3wCU58T>

de bestuurder-politicus Gerhard Alberda van Menkema (1764-1828), die onder meer vanaf 1814 lid was van de Ridderschap der Provincie Groningen. Hij werd geboren op de Menkemaborg en stierf er.

De borg bleef tot het begin van de twintigste eeuw in het bezit van de familie. Na het overlijden van de laatste bewoner Gerard Alberda van Menkema in 1902 kwam de borg leeg te staan. Gerard was ook de eigenaar van de borg Dijksterhuis bij Pieterburen, die na zijn dood werd gesloopt. De toegangspalen en hek van Dijksterhuis zijn voor de Menkemaborg geplaatst. De Menkemaborg bleef gespaard. In 1921 schonken de erfgenamen de borg aan het Groninger Museum.

De Menkemaborg in Uithuizen.